

Odozgo, gledam, neki ljubavnici nailaze. Ustanem, osovim se na oluk.

— Neka, neka — kažem onom u zelenom mantili. — Sam ču, nije daleko.

‘Oće da mi dâ svoje podatke. Daje mi i broj kampiona. Pančevačka registracija. Neka se pozovem na njega. On mi savetuje da se i miliciji obratim. Nikad ih nemam kad treba da su tu. To je vlast. Neću da se obješnjavam. Duševan čovek. Oči mu okrupne, a nos sfrilan. Neka ne brine. Jedva ga se otresem. Boji se da nije potres. Sad šantucam, dok je vruće. Kad se oladi, neću moći da je pokrenem.

Tačno da je bilo i tako. Mileni ne mož' da podvališ. Samo sam joj reko da sam na ravnom nogu zavrnio. Ne veruje, ali neće više ni da pita. Otkako je nogu u kuku slomila, sva se unamčorila. Po kući posluje, ode do Marka u Zrenjanin, dosadila joj kuhinju i ja. Oblogu burovu je pripremila. Predlaže da se iz kuće ne mičem. Glavno: ne pleče.

Sutradan otvaram novine i imam šta da vidim. Lepo, ni tri čoška dalje naplatio ono što meni nije. Pregazio pešaka. 45-godišnji građevinski radnik Ibrahim Krajin. Vreme se poklapa. Broj takođe. Kampion slupan, a Šofer pobeg'o s lica mesta. Mnogo mu se žurilo. Organi gonjenja su preduzeli mere. Od Prokopa je krenuo i kud god je prolazio lom.

Nije mi bilo sudeno, ali opomenu sam primio. Treba da je sačuvam, zatreba. Ali stara glava i lud veter u istu stranu duvaju. Nećete mi verovati: na istom čošku se ponovilo. Trebalo je tri godine da prode. Ono je bio kraj marta, a sad je u septembru. Ma ne, obratno. Ovaj put je bilo u martu. Posle nek' mi neko kaže da mi to nije određeno kao smrtno mesto. Nekog i bez prve opomene skloni. Zavisi kako su mu karte obrnute.

Ovaj put me moja dobra Milena spasila. Vukne me za ruku baš kad sam ja pojuri. Video sam Jovanu, daj da joj kažem kako me onaj njen otac ne ostavlja. Brijem se a on se zavuk'o u ogledalo i

podrhtava mu gornja usna, ne kontroliše je. Odmaknem se, ne vredi. Ogledalo sam tako razbio. Milena sujeverna, na nesreću vuče.

Lepo bih pod »mercedesom» završio. Još kor diplomatik. Otmena smrt, samo u raku te ipak spuste. Nisam pogled'o, tačno. A i ovaj gada čoveka na prelazu. Nagazio ko da je ceo svet njegov put. Još izšao da me zastraši. Sad reko' će da me bije. Umeju naši i sa dizalicom da iskoče. Ovaj ‘oće da mi plati. Gde mož' da mi plati i sa stranačkim parama. Ne prodajem ništa, a nek gleda. Došlo mi da ga predam vlastima, nek' zna da ne sme u našu sirotinju. On će mene s dolarima da kupi. Ne shvatam ja pogrešno, sve razumem, i malo više. Milena bleda kao bolnički zid, vidim stomak joj se diže. Sklonim se s njom, jedva sam je do kuće doveo. Ko da je ona stradala a ne ja.

Sad bar znam. Ovde mož' da me čeka. Neću da izazivam sudbinu, ako će ovde da mi namesti svoju klopku. Oprštali, oprštali i oproštaj s dragim po-kojnikom pripromili. Dragi pokojnik sam ja, ako niste znali. Onda treba da me nađe gde mi je zapisan. Sad i Ugleša tu dode kao krpna na zakrpu. Kad bog mi se mnogo prijavljuje, neki mi se vrag sprema. Sve ne mogu da uhvatim je l' došao da mu ja kažem, ili on meni da rekne. On ne može da prevali, ja ne znam gde mu dode.

Ne volim svoju sreću da isprobavam. Sigurno je sigurno, a za siguraciju jamči država. Zamantam se nekim svojim brigama i odjednom — ispred frizeraja. Udara vrucha para iz frizeraja i mirisi, rojte na vratima vrekaju od najmanjeg vetra. Kad sam tu, ne mož' neg' gledaj. Pojavljujem se ja na smrtnom mestu, ali ne reskiram. Polako, ne bije nikao, ne požuruje. I starost ti je takva: ni skočiti, ni potrčati. Samo, ne bojim se ja. Nek' me snade, ma ne ko kera što prelazi. Pred svima. U krevetu je lepo, odjednom kad te kvcne srce.

Uđem u poslastičarnicu, naručim baklavu i špricu. Obavezno da malo više ulije boze. Na stolu odmah do pulata smestio se garav momak sa snegbelim kalpakom i u bluzi. Doveo Bajram novog pomočnika. Zuji dosadno ventilator. Tamo prema parku nalazila se direkcija cirkusa i vinarski podrum. Ne može mesto da me drži. Odmori se, velim sebi.

Znam ja svoja još dva smrtna mesta. Na samom ulasku u Gundulićev venac, a i ispred crkve Aleksandra Nevskog, onde gde se Francuska seče s Dušanovom. Koliko još ima neotkrivenih, to ne znam. Može ovde i da te poplašuje, a naideš i kad ne očekuješ lepo te obraduje. ‘Oće i fasada se strošta, bez najave. K'o onomadne u Knez-Mihailovoj. Na svu sreću, niko se nije zatekao.

Jednom prilikom če da te snađe, nema pravila. Šta mi vredi i što znam. Ne kaže se džabe: što više znaš, to više i patiš. Još ti teže i pada.

Nigdje nisi bezbedan. Ni u rođenom krevetu. Otkaci se slika sa zida, i paaaf. Lupi te ivica u slepočnicu. Doduše, na mene neće slike. Ne držim ih u blizini. Al' kad jednu okolnost otkloniš, druga će da proradi. One nepredviđene se čuvaj. A sve da ih predviđiš, ne možeš da si još toliko.

Jedna sam smrtna mesta otkrio. Ko će drugima da kaže kad ni sebi ne mož' da uđeš u smrtni trag? Niko. Onda i ne razumem Ajdačevića što me po-hodi. Mrtav život kad dođe nije bez razloga. Samo mu pre toga oduzmu moć govora. Izgovorio bi se i posle nema tajne od one strane na koju ideš. Šta ima da se skriva? Tajna je tamo gde čoveka nema. Makar to bila i sveže iskopana raka što se gleda preko grobarskog nišana. Samo, kad sve znaš, kasno je. A kad pomalo znaš, očas se osiliš.

‘Oćeš da se skloniš pred onim što te čeka. A nagaž te čeka, i ne vredi prekosveta kad sasvim češ jednog dana početi svoje smrtnovno mesto da čekaš.

proza polja

lik sa vrelim hladom

radovan ždral

Za njim uporno ide lik sa vrelim hladom i slanom ribom u želuci, a malo podalje vuče se, izmrcvano od vrućine, sećanje na zelene kukuruze u kojima je hvatao lisiciće od vune, zvecka u džepu novčić i mrda, spava nož zamotan u prljavu maramicu, boli ga crvena rana na peti, zadobijena od tesnih cipela i mlada riba u ustima, cvet lokvanja na zelenoj bari, koja se greje i znoji u lobanji — kako bi oprao ruke u noj, prljave su od jutrošnjeg sna, ali svuda naoko je sjet te bi ga mrzeli — morao bi negde da se zakloni, ali gde, prokleti grad, pa produži niz ulicu, žurno, kao zmija po vrelom kamenju...

Onda primeti da mu se hlad spuzava i da je to otuda što više nema ribe i čaja u želuci, čaj ispario, ostala lepljiva gorčina u ustima, u koju se umrljala mlada riba. Mlada riba.

Ko je to?

Produži još nekoliko koraka i hlad, kao gaće bez učkura, spade na noge, drže ga samo cipele. Sada bi i njih mogao izuti i krenuti dalje, bos i bez hlađa, ali taj bi ga opet sustigao i seo mu za vrat. Nije moguće da je neće moći oprati, da ju je gorčina skroz razjela, a lisicići opet u onim kukuruzima, njihova cika silva se niz kičmu i natapa tesne i tvrde cipele od pre deset godina.

Tamo je, eno, prodavnica helaspaka! Najzad! Prokleti grad! Otkada je tražil! Helaspak nije retko

potrebljena roba da bi prodavnice helespaka trebalo da budu kilometrima udaljene jedna od druge. Ljudi ne mogu bez njega ni jedan jedini dan, a on mora da ga kupi i dva puta dnevno. Vrlo je dobar u ovom gradu. Nešto je samo manji nego drugde, ili mu se čini. Ali, ako ga sustigne hlad, ništa nije uradio. Prodavac neće hteti da mu ga proda, što bi mu bilo nepriyatno i podsetilo ga na mozak za planoranak, kuda je htio da ode pošto kupi helespak.

Ipak je ušao u prodavnici da pokuša. Možda će mu poći za rukom. Prodavac učini odrečan pokret glavom, što je značilo: ne dam. Ali, samo što se okrenuo i pošao prema vratima, oseti da mlada riba više nije živa i da bi je sada mogao ispljunuti. Takav je čovek, pomisli. Čim kupi ili ukrade helaspak, sve mu je potaman. A kada ga i zatalpaca nakon dugog sjavaza — čovek pomisli da je srećan. Ali to je retko, kao bela vrana. Dosta je kada ga osećaš u ruci i dodiruješ njegovu glatku prirodu bez perja i krljušti.

Ah, al' bi bilo odvratno da ima perje. Deca bi ga se strašno plašila. Ovako...

Mozak za šumske proplanake nije za bosonogog već za onoga ko na nogama ima udobne cipele. To je jasno samo po sebi, ali ne bi bilo jasno prodavcu koji ima brata u vojski.

Da, boga ti, koliko sam žuljeva zaleđio u vojsci. Po šesnaest jedan s vrh drugoga i na kraju sedamnaest velik kao kafena šoljica, pun gnoja. Peta je stvorena za vojnika, da bi imali gde da rastu žuljevi. Zato petu nemu nikao osim vojnika. Ali zato nikao osim njega ne dobije besplatno helaspak. Svi su onda na istom: ljudi, trave, životinje.

A sad kreni dalje. Bara u mozgu se jako puši, ispariće i poslednja zelena kap; polumrtvi žabac teško diše u mulju koji se sve više stvrđnjava, ne otvara oči, jer na njih više ne vidi, može sada da se slika s njima. Smrt će mu biti crna i tvrda kao čokolada. Još jutros, dok je pio čaj, kreketao je veselo na zelenom lokvanju iza uva. Kako je malo trebalo da uginje. Ah, davo da ga nosi, naći će drugog.

Da se nisam onda spotakao, imao bih lisiciće i čiste ruke i džepove. Ovako su prljavi i lisicići... Podavice se. Vode!... Pantalone su mi tako tesne, pući će na guzici do sutra ili prekosutra, ona sve više raste i cveta kao da će postati pederčina. Nisam nisam imao tako tesne pantalone. Šta mi bi da ih kupim. U njima će se ugušiti lisicići. Zbog njih smanji, sputan, i padao dok sam ih hvatao.

Bilo je blatinjavo u kukuruzima, mlada riba i je jurila između redova i sustizala jedno po jedno. Cipele nisam našao. Došao sam kući bos, prljav kao svinja, od glave do repa.

Kada stignem na autobusku stanicu, svet će me blesavo gledati, kao da jašim oblak. Praviju se lud i nehatno toboze držati u rukama helaspak. Neka ga

vide, davo ih odneo. Ne piše na njemu da je ukrazen. Žapca će ispljunuti čim autobus krene, ili će doltiti sveže vode, ako na stanicu bude Klozet.

Na stanicu mora da ima Klozet, ali se od gadluka ne može uči, osobito ne bos. Morao bi posle negde oprati noge. A gde, a kako u autobus s popišanim nogama, koje smrde, putnik do mene me gleda i misli: svinjo jedna smrdljiva. Autobus ide kroz dva sata; u boga mu...

Legao je pod svoj ogromni vredni hlad s rukama pod glavom i zadremao. Bosne noge su mu doticale nebo iznad kuća, a nogavice je sroza do ispod kolena, u visini krovovia.

U jedan mah neko dete mu se prikrade, iščepira mu nešto iz džepa i odnese. Možda helaspak, možda lisiciće, možda mozak za šumski proplanak? Ali se nije makao ni otvorio oko sa kačicom mlađog kajmaka u mrežnjači, koju je upravo u tom trenutku nagnjao da bi iz nje izlio žutu zgusnutu surutku. Ko zna šta bi bilo sa kačicom da je otvorio oči, kajmak se mogao prosvit. Dete očigledno nije video kačicu s kajmakom, jer mu je zavlačilo ruku u džep. Možda bila lisiciće. Pa neka ih nosi, pomisli ionako ne znam šta će više s njima. Ne daju se pripotomiti. Da sam to znao, ne bih danas imao počepane džepove na pantalonama.

Kada je olzao kačicu, a za to mu nije trebalo više od deset minuta, otvorio je prazno, olizano oko da vidi šta se to dešava oko njega.

Ono dete mu sedi udno nogu i igra se s lisicićima. Prizor koji nije očekivao: žetiri žute zverčice, tankih repica i sičušnih, sičušnih očića, kao da su ih ukrali od neke mnogo manje životinje, lajali su na dete kao da im je majka, a njega su grebali i grizli u pantalonima tako da mu je butina ispod džepa sva crvena i natekla. Inficirali su me. Njemu ližu ruke i njuškaju ga po trbuhi misleći da je lisica. Možda zato što ima žutu majicu koja ih podseća na njihovu majku?

Ponovo je zatvorio oko da ih ne ometa. Razmišlja kako da se izvuče iz njihove igre i ode. Dečak sigurno ne bi ostavio lisiciće u bespomoćnom položaju. Vreme je da počnem da lećim svoju butinu, ako je više uopšte budem mogao izlečiti, do pola je već trula. Smrdi kroz tkaninu. Lisiciće šape luče zmijski otrov u moje telo.

Ostaviću im ribu i helaspak. Poneću samo svoj ludi mozak, da imam s kim da budem kada se napijem vode i dospem na proplanak u šumi iznad grada, gde će se odvesti autobusom. Tamo je sada hlad deblij od bukava.

Butina će tamо sama od sebe početi da zace-ljuje. Helaspak mi više nikada neće biti potreban, pa onda i nije važno da se zna šta je. Čovek je do sada izmislio najviše stvari koje mu nisu potrebne. Najzad sam to shvatio.